

ЗДРАВΟΣЛОВИЕ

Волята въ магнетическите дѣйствия.

(Изъ *Traité Experimental de Magnétisme*).

отъ Н. Durville*)

Тѣзи, които не са запознати чрезъ една постоянна практика съ магнетическите опити, не си даватъ всѣкога единъ ясенъ отчетъ за причината на наблюдаваните явления; и тази причина се още твърдѣ разнo обяснява даже отъ самите авторитетни практики. По-голямата частъ отъ тѣзи я приписватъ на дѣйствието на волята, подъ управлението на която магнетическия дѣецъ (сила) билъ поставенъ.

Като разглеждаме внимателно това, що се произвежда въ много случаи, твърдѣ лесно е да пресмѣтнемъ, че волята на магнетизатора не упражнява върху магнетическата сила едно толкова голѣмо влияние, колкото предполагатъ. Не само много дѣйствия се получаватъ безъ никакво волево проявление, но още въ нѣкои случаи, тѣ се произвеждатъ въпреки волята. Ето единъ убедителенъ примѣръ:

Въ нѣкое събрание, когато единъ магнетизаторъ иска да припи магнетически нѣкое лице, което се подлага за прѣвъ пѣтъ на това дѣйствие, често се случва, че това лице не почувствува никакво сериозно влияние, въпреки желанието и силната воля на магнетизатора. а пакъ друго нѣкое лице, за което той никакъ и не е мислѣлъ, заспива противъ всѣко очакване.

*) Директора на Магнетическата Школа въ Парижъ, Н. Durville, издаде вече първия томъ на своето съчинение подъ горното заглавие, дѣто ще изложи исторически, теорически и практически новата наука: Магнетизма. Той ще даде на нашите читатели нѣкои интересни извлѣчения отъ това прекрасно съчинение.

Това явление, което е дало много материалъ да се осмиватъ магнетизаторите и да се гледа на магнетизма като на една химера, не се е проумѣло, види се, добръ. Едно коренно и просто обяснение, обаче, е лесно да се даде: — Магнетическата сила не се подчинила на волята. Въпреки тая последната, първата продължила да трепти около магнетизатора и вътрѣ въ кръга на нейното лъчеизпускане, въ тази атмосфера, що всѣки единъ отъ насъ носи около себе си, едно по-впечатлително и по-чувствително лице е било обвладано.

Още въ началото на изучаването ми върху полярността, азъ забѣлѣжихъ, че волята не е необходима за произвеждането на магнетическите дѣйствиа, както мислятъ магнетизаторите отъ старата школа, както мислѣхъ и азъ самъ преди.

Опити, направени върху човешкия скелетъ, върху четвероноги, влѣчуги, риби, ракообразни животни, живи или мъртви, растения и пр., са ми достатъчно доказали, че магнетизма е една физическа сила, присѣща на всички тѣла въ природата, и че тази сила дѣйствува възъ основа законите на полярността.

Азъ констатирахъ, че магнетическата сила, било че произлазя отъ човеческото тѣло, отъ магнита, отъ растениата, животните, или свѣтлината, може да се пренася на разстояние чрезъ единъ проводникъ — телъ.

За тѣзи опити, азъ поставихъ въ къщата си единъ телъ отъ медъ, обвитъ съ гутаперча. Този телъ, дължгъ около 50 метра, обикалѣше нѣколко пѣти салона и кабинета ми. Едина му край се намираше въ салона, другия — въ кабинета.

Съ тази уредба, азъ имахъ единъ день случая, който не бѣше ми се представѣлъ до сега, да опитамъ съ едно новородено дѣте върху едно чувствително лице.

Бѣше 27 Януари 1887, 9 часа вечеръ. Дѣтето се роди на 25-и, въ единъ часа следъ пладнѣ. То имаше прочее 36 часа.

Отъ нѣколко часа дѣтето плачеше и за да му намѣри забавление, бавачката, която го държеше, си намисли да обвие въ едно малко платно една кора отъ хлѣбъ потопена въ сладка вода и да я тури въ дѣсната ржка на дѣтето.

За бжде проводника—телъ по-лесенъ за държане, азъ захвхъ края му, който свършваше въ моя кабинетъ, около единъ кмъ платъ и го турихъ въ лѣвата ржка на дѣтето; бавачката, която го държеше, сѣдна на канапето, като се питахъ съ едно особно очудване, какъвъ ли опитъ ще правя.

Лицето се намираще въ салона, сѣдяло спокойно въ единъ столъ. То бѣ помолено да вземе другия край на тела въ едната или въ другата ржка, додѣто азъ стоѣхъ въ стаята при дѣтето за да видя, да не би, вмѣсто да повлиае на лицето, не бжде повлиано то.

Малката ржичка на дѣтето стискаше края на тела и то смучеше спокойно обвитата кора.

Азъ бѣхъ по тоя начинъ отдѣленъ отъ лицето и не знаѣхъ въ коя ржка то държеше тела; сѣдна дума, азъ вѣкакъ си не взимахъ участие въ опита. Това, което знаѣхъ вече, бѣ още единъ цѣтъ провѣрено, т. е., че човешкиа магнетизмъ се пренася на разстояние чрезъ единъ телъ—проводникъ, независимо отъ мисълта и волята на магнетизатора.

Когато лицето държеше тела въ дѣсната си ржка и се намираще така въ обратно положение съ дѣтето, на което претърпяваше несжизнтелното дѣйствие, то (лицето) падаше въ парализиа*). Въ това

*) Магнетизма се дѣли на положителенъ и отрицателенъ. Когато еднакво дѣйствие се отправя къмъ еднакво, напр. положително къмъ положително, отрицателно къмъ отрицателно, дѣсна страна къмъ дѣсна, или лѣва къмъ лѣва, получава се *възбужденіе, усиленна дѣятелностъ* и всичките периоди на *социалбулизма*. Обратното т. е. отрицателно къмъ положително, причинява *успокоеніе, намалена дѣятелностъ* и чакъ *парализиа* (Б. пр.).

сжстояние единъ отъ учениците ми премѣстваше края на тела въ лѣвата ръка на лицето и къмъ коя—да —е отрицателна частъ на тѣлото. Тогава лицето си дохаждаше въ нормалното сжстояние и сетѣ, ако продължаваше да се държи още тела, възбуждението като се увеличаваше, то падаше въ четиртѣхъ сжстоянна на магнетическия сжнъ. Опитъ бѣше повторенъ петъ, шестъ пѣти съ нѣкои изменения и дѣйствиата бѣха всекога сжщите, когато едно неочаквано дѣйствие се притури на до сега наблюдаваните.

Въ краткото време, което раздѣлѣше свѣршенната парализа отъ контрактурата и летаргията, — около една минута —лицето подражаваше движенията на дѣтето, заедно съ най-сложното: смучение на въображаема *смукалка*. Присѣстващите се смѣха грѣмогласно, като мислѣха, че имъ се прави нѣкаква комедия, защото тѣ не знаѣха отъ дѣ произлазѣше силата, която дѣйствуваше върху лицето. Това се подчиняваше на едно несжзнателно подражателно движение; и като разбираше колко смѣшно е това дѣйствие, то викаше отчаяно: „Но азъ цицамъ, азъ не искамъ да цицамъ; азъ не искамъ да цицамъ...“; и при всичко това то не продължаваше по-малко движението на устните.

Опитъ продължава 12—15 минути и презъ това време никой отъ присѣстващите не узна коя е причината, що дѣйстваше на другия край на тела. И азъ сжщо, като не виждахъ лицето, не знаѣхъ въ коя ръка държи то тела.

Безполезно е да прибавямъ, че и самото лице свѣршенно не знаѣше кой или какво му влияеше; и че отъ начало до свѣршека на опита дѣтето не изпусна нито единъ викъ за да го чуятъ, че е на права линия около десетина метра далечъ отъ лицето. На тѣзи, които желаятъ да знаятъ този импровизиранъ магнетизаторъ, ще имъ кажа че се нарича Гастонъ Діурвилъ.

Независимо отъ чисто физическото дѣйствие, което дѣйствува полярно (съ полюси), впечатлениата и извѣстни движения могатъ прочее да се съобщаватъ, даже презъ разстояние, чрезъ единъ тѣлъ — проводникъ, безъ оператора да има намѣрение или воля; защото очевидно е, че въ горния случай дѣтето не мислѣше за явленията, които се произвеждаха, и бѣше неспособно да желае каквото и да бѣде.

Впечатлениата могатъ даже да се събиратъ въ нѣкои тѣла и да се предаватъ, даже следъ нѣколко месеца, безъ да мисли нѣкой за това. Съ своите магнетисани корони, Докторъ Лиунсъ е наблюдавалъ много явления отъ подобно естество.

Между това, мисълта и волята не са безъ никакво дѣйствие. Тѣ упражняватъ, поне въ извѣстни случаи, едно доста голѣмо влияние върху насоката на магнетическата сила и, следователно, върху дѣйствиата, които тя произвежда. Магнетическата сила трепти постоянно около насъ и се изпарява непрекъснато отъ насъ, въ продължителенъ токъ, по единъ вжтрѣшенъ натискъ, който я прогонва на вжнъ. Трѣбва да приемемъ, че този натискъ ще бѣде повече или по-малко силенъ, споредъ това, дали мисълта и волята са по-вече или по-малко дѣятелни; но въ всѣки случай тѣ не дѣйстватъ непосредствено върху лицето, а само върху магнетизатора, като го поставятъ въ едно особено състояние на дѣятелностъ, което му позволява да дѣйствува съ по-голѣма енергия. Можемъ да си дадемъ смѣтка за важността на волята чрезъ следните опити:

Да вземемъ единъ часовникъ, който показва секунди, и да присмѣтнимъ нуждното време за произвеждането на какво — да — е явление върху едно добро чувствително лице, напр. една контрактура, (свиване на мускулите) или махването на контрактура, или едно сжнно състояние, безъ да искаме, безъ даже да мислиме, само чрезъ приближението на ръка-

та споредъ правилата. Следъ туй нека потърсиме да получиме същото явление, като дѣйстваме въ същите условия, но *съ воля*, щото това явление да се произведе по-бързо. Ако въ първия случай то се произведе въ 50 секунди, напиримъ, ний ще констатираме, че въ втория случай не ще трѣбва по-малко отъ 46—48 секунди за да се произведе. Нека сега употребимъ *най-енергичната воля*, щото това явление да не се произведе никакъ, като имаме грижата да дѣйстваме съ ржката въ същите условия, ний ще видимъ, че се произвежда пакъ, съ твърдѣ малка разлика презъ същото време, като първия опитъ. Нека изменимъ опита, върху същото лице, върху други лица и съ други магнетизатори, следствиата не ще бѣдатъ никога чувствително различни; като искаме да се произведатъ по-добрѣ, ще спечелимъ нѣколко секунди; и като искаме колкото щѣмъ енергично да не се произведатъ, ще изгубиме горѣ-долу еднакво количество секунди. Дѣйствието на волята упражнява, прочее, едно макаръ твърдѣ слабо влияние, за което трѣбва да държимъ смѣтка, като имаме сѣ предъ видъ, че нѣма да извадиме отъ него кой знай какви голѣми ползи. Но, повтарямъ пакъ, нищо не ни доказва, че волята дѣйствува непосредственно върху лицето. Напротивъ, всичко ми дава да приема, че тя нѣма дѣйствие, освенъ върху магнетизатора, като го поставя въ едно специално нервно сжстояние, въ което трептениата на негови организъмъ ставатъ по-вече или по-малко численни и бързи и, следователно, по-вече или по-малко дѣятелни.

Мжчно е, прочее, да се установи математически чрезъ опити, ако мисълта и волята на магнетизатора дѣйствуватъ изключително върху него самаго, както азъ мисля, или могатъ да влияятъ непосредственно на лицето, както нѣкои отъ нашите учители утвърждаватъ. Вжзъ основа на това именно ний сме длжни, до като се докаже противното, да приемемъ

сѣществуванието на двѣ различни причини въ произвеждането на магнетическите дѣйствия:

1-о. Една *физическа причина*, която упражнява своите дѣйствия безъ помощта на мисълта и волята.

2-о. Една *психическа причина*, която се проявява въ извѣстни условия, било самородно, безъ ний да имаме сѣзнание, било подъ влиянието на намѣрението, желанието, мисълта и волята.

Но, повтарямъ пакъ, психическото дѣйствие е далечъ да играе такава важна роль, както магнетизаторите са мислѣли до сега; защото всичките дѣйствия, които зависятъ отъ физическите закони, се получаватъ редовно безъ помощта на волята, додѣто пакъ извѣстно число психически явления могатъ да се получатъ чрезъ физическото раздражение, мимо и въпреки най-силно изразената воля за противоположни явления.

Въ всѣки случай, психологиата на човешкия магнетизмъ ни е научно непозната и явлениата, които приличатъ да са подъ нейна зависимостъ, не се произвеждатъ, освенъ твърдѣ рѣдко, съ всичката изисквана точностъ. Въпреки туй, не трѣбва да смѣтаме тази причина (психическата) за пренебрѣгателно количество, но, напротивъ, нека наблѣдаваме нейното функциониране и нека се стремимъ да откриеме законите му.

Практически съветъ противъ гастрита.

(прод. отъ кн. X).

Втора сеансъ тя прекара по сѣщия начинъ, но презъ нощта не бѣше до тамъ добръ; азъ ѝ пратихъ да пие намагнетизирана вода, съ малки глѣтки, но на често. На четвъртия сеансъ азъ я магнетизирахъ съ по-голѣма сила. Азъ произведохъ нѣколко движения на нервите въ рѣцете и рѣката и разтрихъ грѣбначния стълбъ, дѣто открихъ едно болно мѣсто, въ

което болната не помни нѣкоги да е чувствувала болка. Азъ направихъ на стомаха топли вдъхвания, които прекратиха тръпките, и повдиганията станаха по-нарѣдко. Болната имаше по-малко остри болезки, но азъ не бѣхъ още постигналъ изискуемиа резултатъ. Обаче, азъ продължавахъ съ постоянство магнетизиранията и, най-сетнѣ, придобихъ едно подобрене, което постоянно растѣше и което бѣше въ резултатъ, следъ тримесечно лѣкуване, сжвѣршено изцѣляване. Болестта на госпожа Х... бѣше повече нервна, отколкото органическа, ето защо магнетизирането може да сполучи; тамъ медицината не може нищо да вжзпроизведе. Днесъ госпожа Х... не чувствува никакви болезки, нито страдания, макаръ тя и да бѣше тѣй болна презъ много години, и то благодарение на животворния принципъ, който ни дава животъ; благодарение на флуида, който ни вжзражда, който ни сжживява.“

II.—Обенъ Готие обнародва следуиущия разказъ въ „Revue Magnetique“. Госпожа А..., на тридесетъ години, бѣше нападната отъ една болестъ въ стомаха, която никаква медицинска помощъ не може да прекрати. Гледана съ най-голѣмо постоянство и грижа отъ доктора Мердефроа, всичките цѣрове, които се употрѣбиха въ разстояние на двѣ години, не принесоха никаква помощъ. Въ разстояние на една година, тя не употрѣби никакви лѣкове и чакаше нѣкаква криза отъ страна на естеството, въ което тя имаше най-голѣмата надѣжда, но бѣ излѣгана, защото, когато бѣхъ отипѣлъ да вида мжжа ѝ, азъ я намѣрихъ въ това сжстояние: желта и навремени повачервена; главоболие, диспепсия, безсжние; постоянно щрѣкане въ стомаха; щрѣкане въ долните части; повдигания, които биваха твѣрдѣ на често и много силни и които извжнредно много уморяваха болната, като причиняваха мжжа и на тѣзи, които бѣха наоколо ѝ. Госпожа А... не се занимаваше съ друго нѣщо, освенъ съ домашната си работа; тя не гово-

рѣше за друго нѣщо, освенъ за смъртта, която ще тури край на нейните болки и ще избави мъжа ѝ отъ мъките и грижите, които полага за нея.

Магнетизирана за пръвъ път на 22 Јули, болната не почувствува почти нищо; но азъ лично почувствувахъ: не се никакъ съмнѣвамъ, че дѣйствието бѣше достатъчно силно. Мъжа и жената не можѣха да си представятъ, какъ е възможенъ такъвъ единъ родъ цѣрение; обаче моята сериозностъ и приателството, което имахъ съ тѣзи хора, ме защитиха противъ това невѣрване. И въ дѣйствителностъ, отъ него день, госпожа А... ми каза, че спала по-добрѣ отъ обикновенно.

Въ последуиущите дни сжня се продължилъ и кашлицата вече не я смущавала. Болната захвана вече да се несъмнѣва въ благотворното влияние на магнетизма; мъжа отъ друга страна, понеже не бѣше принуждаванъ презъ нощта да става, захвана да размишлява върху сжщността на магнетизма; найсетнѣ, въ края на осмиа день, той повѣрва, че прекратяването на кашлицата и възврѣщането на сжня се длъжи на *кризата отъ природата*, която бѣха провъзгласили медиците. Самата жена бѣше тѣй разположена да приеме този начинъ, щото азъ захванахъ да се боя, че тя нѣма да се откаже отъ всѣко цѣрение. За да я предпазя, азъ захванахъ да я наблюдавамъ, като никоги не изгубвахъ изъ предъ видъ да разпрѣсквамъ въ нея, както всичките нейни съмнѣния, така и тѣзи на мъжа ѝ.

Азъ, по нужда, отсѣтствувахъ за три дни и нея магнетисахъ сжщия день, когато щѣхъ да тръгна; следствието отъ отсѣтствието ми бѣше, че болестта се възврѣна и сжня отново се прекъсна—нѣщо, което мъжа не искаше да повѣрва. На другата вечеръ болната не спа; всичко се възврѣна и се продолжи три ноци и мъжа бѣ задълженъ да става презъ нощта и да наглежда и прислушва жена си. На четвъртия день азъ се завърнахъ; магнетисахъ болна-

та и тя сжвършено добръ придоби сжня си. Въ края на осмия день всичко бѣ значително намалено; дишането бѣ по-свободно, и болната съ нетърпение очакваше минутата за магнетизирането. Отъ своя страна мъжа по никой начинъ не можеше да лѣгне на едно съ жена си, по причина на силните тръпки, които твърдѣ много мъчаха болната; този човекъ най-сетнѣ захвана да признава, че магнетизма е билъ едно средство, посредствомъ което цѣлото тѣло на жена му се е поправило.

Въ края на петнадесетия день подобрениата се продължаваха: болната захвана да ѣде, възвърна ѣ се сжщо и веселостта; тя бѣше твърдѣ разположена, но болестта въ стомаха, както и тя говорѣше че чувствува добръ, не бѣ изцѣрена сжвършено. На 23 Августъ болната придоби всичките си сили, единъ добъръ апетитъ, и много по-вече веселостъ; дишането ѣ стана сжвършено свободно. Следъ това азъ потърсихъ средство да се пречисти отжтрѣ сжвършено; за това нѣколко дни бѣха достатъчни и на 8 Септември, съ едно тургане на ржката ми, се произведе най-голѣмото дѣйствиe, било изцѣрително, било физически. Следъ туй магнетизма вече не произвеждаше никакво дѣйствиe и болната не трѣбваше вече да се магнетизира.

Цѣрението трая 48 дни и болната не взима никакви цѣрове; тя не стана сомнамбулка.

Следуиущия случай имахъ въ моята практика:

IV.—Госпожица Ерстинъ Ф... тридесетъ деветъ годишна, страдаше отъ гастритъ приблизително шестъ години.

Болестта, която бѣше почнала да се развива най-напредъ съ една тяжесть въ стомаха, болезнени несмиланиа, тяжесть въ главата, разни затруднения, малко-по-малко дойде до върха си; следуиущето цѣрение измени вървежа ѣ.

Въ течение на една година тя постоянно бѣ въ почивка. Слабостта и сухотата бѣха крайни; тя ни-

коги не взимаше солидна храна и почти никакви пития. Продължително отвърщение отъ всѣко нѣщо, постоянно уригване на кисело, безсжние, поврщане съ горчицина, поврщане на лигави или кжржави вещества. Чувствува ужасни болки въ областта на стомаха. Тѣзи болки приличатъ на болките, причинявани отъ нѣкой тежжкъ предмѣтъ, туренъ вертикално и който натиска силно върху стомаха. Тя едва може да джржи краищата на своето облѣкло. Придружава я упоритъ запоръ и постоянна тяжестъ въ главата; следъ кризата обща болка, болка въ лактите и жабите, сжнливостъ; тя като че ли се оскопяваше. При всичко че болките бѣха толкова голѣми, тя не бѣше въ постелка; тя нищо не можеше да работи, трѣбваше постоянно да се движи: една малка разходка ѝ произвеждаше често едно минутно облекчение.

Болната нѣмаше никаква надѣжда; тя не вѣрваше никакъ въ дѣйствието на магнетизма, чието следствие тя не познаваше; тя знаеше само медицината, която никога никаква помощъ не ѝ принасѣше; при всичко туй тя поиска да направи последния опитъ, и на 26 Јули 1885 тя се повѣри на моите грижи.

Азъ я магнетисахъ, като искахъ да намаля болките и най-много да въздѣйствувамъ върху стомаха. Следъ сеанса, давахъ ѝ да употребява магнетизирана съ отрицателната страна на магнита, която предаваше едно алкалично свойство, което поправѣше киселината въ стомаха. Въ края на шестия день всичките болестни кризи се прекратиха. Отъ 1 до 15 Августъ продължавахъ сжщия начинъ на цѣрение. Подобрението бѣ значително. Аппетита се завжрна, смилането се що-годѣ улесни, поврщането стана порѣдко и не сжджржаше нѣкой твжрди частички. Силата се позавжрна.

Отъ 16 до 31 нѣколко болки се чувствуваха, но непродължителни, и равновесието се преустано-

ви що-годѣ. Аппетита е добъръ, смилането относително се улесни, силите се завърнаха бърже и сухотата изчезна. Продължи се същия начинъ на цѣрение, както на петнадесетия, съ тази само разлика, че болната не взимаше вече магнетизирана съ магнитъ вода, но само вода магнетизирана съ човеческия магнетизмъ.

Най-сетнѣ, въ първите дни на Септември, госпожицата се върваше достатъчно изцѣрена, за да напусне по-нататъшното цѣрение. Тя продължаваше още за нѣколко време да се подлага на човеческия магнетизмъ и да пие намагнетизирана вода. На Ноември, тя напусна всеко по-нататъшно цѣрение: изцѣряването бѣше съвършено. Следъ това не преставаха да се радва на едно здравие, отъ което човекъ може да бѣде всекоги доволенъ.

Презъ всичкото време на цѣрението си, което се продължи около два месеца, тя се подложи на 51 сеанса.

V.—Госпожа Вагнеръ, улица „du grand Prieure“ на шестдесетъ и четири години, съ сангвиниченъ темпераментъ, страдана отъ шестъ, седемъ години отъ едно възпаление на стомаха, което класическата медицина не можала да изцѣри, въпрѣки грижите на много забелѣжителни лѣкари. Тя чувствуваше почти продължително една тежка болка въ стомаха си, придружавана съ тръпки, които биваха чести, нѣмаше охота и имаше повдигане; болки въ гърба, въ крѣста, въ гърдите, отхпяване, причинено отъ дългите периоди на затѣгането, обща болка. Тя дойде въ клиниката на магнетическото общество въ Франция на 26 Септември 1889.

Първите сеанси произведоха що-годѣ подобрене. Болките на стомаха се намалиха, охотата се подобри, повръщането се спрѣ и главата се освободи отъ мъката. На шестия сеансъ функциите на стомаха малко-по-малко се преустановиха въ своето нормално положение, запора се изгуби, но една болка

се чувствуваше въ лѣвата жаба на крака. Следъ деветия сеансъ болната, която се считаше като сжвършено оздравѣла, напустна по-нататѣшното цѣрение.

VI.—М. Лепинетъ, 32 годишенъ, улица „Turbigo“ страдаше отъ петнадесетъ години, отъ едно възпадение въ стомаха, което бѣше се развило полегка, безъ да е имало на лице нѣкаква причина. Областта на стомаха бѣ цѣла болна и възъ това мѣленето на храната бѣ бавно и мъчно. Охотата бѣше своепръвна, главата бѣ тежка. Имаше нѣщо, което му причиняваше мъка, имаше трѣска, безсѣние, и какъвто сжнъ да имаше биваше измъченъ отъ сжнща. Дрисѣжка често се променяваше въ упоритъ запоръ.

Той дойде въ клиниката въ началото на Септември 1891 година. Първите сеанси не произведоха никакво чувствително подобрене. Едва на 8-ия се почувствува едно легко променение въобще въ здравственното му сжстѣяние. Въ края на втория мѣсець, подобренieto бѣше значително: сжня се възвърна, охотата се уреди, ходенето по вжнъ ставаше нормално и болките въ стомаха сжжвършено се изгубиха. Той напустна цѣрението презъ Марта 1892, сжжвършено изцѣренъ, следъ като се изложи на доста много сеанса.

Превѣлъ: Х. У. З.

Дишането

(Изъ „Прегледа на Природните Лѣкувания“).

Писмата, които получаваме, свидетелстватъ за важните празнини въ повятieto, що хората си правятъ за ролята на сжщественните за живота природни дѣятѣли, като въздуха, или на практики не по малко сжщественни, като физическото упражнение подъ всичките му видове.

Едното и другото се допжлватъ и са отъ първа необходимостъ за човечешкия организмъ още отъ самото му влязие въ живота.

Тѣзи праздини, твърдѣ печални за всѣкиго, взиматъ единъ дѣйствително серпозенъ характеръ, когато (и за нещастие това е най-честия случай) тѣ се проявяватъ напълно въ жената назначена да бжде майка, баба, възпитателка, да взима участие непосредствено или посредствено, още отъ първата частъ, въ физическото и моралното развитие на дѣтето.

Такава млада майка ще се остави да бжде водена безсжзвателно отъ лжливата опитностъ на единъ ограниченъ или напоенъ съ глупави предразсжджци кръгъ близки, благодарение че и тя самата не ще притежава здравите понятия, главните правила, които трѣбва да уреждатъ живота на дѣтето и да отговарятъ на неговите налѣжащи изисквания.

Нѣкои ни намиратъ махана, че сме давали на изуките си твърдѣ научна форма и не сме се придържали въ излагането си само на практически мѣрки. Ний мислимъ, че не е достатъчно да се даватъ само разни практически указания, а и да се развива умствено читателя за да могатъ да му се ладатъ ония главни хигиенически и физически отвлѣчени понятия, които ще турятъ една здрава основа на неговите практически приложения на хигиената.

Не подробностите въ функционирането на човешкото тѣло препоръчваме ний главно на читателите си; подробностите, често пжти злѣ опредѣлени, са непристѣпни за всѣкиго и правятъ да се изгубва общия изгледъ и правия пжтъ, що трѣбва да следваме; тѣ спжватъ; медицината, на която специалността е именно да се вжвира въ подробностите, въ ущърбъ на общите закони, съ всичките свои изследвателски грѣшки и криви произнасяния, дава твърдѣ печални доказателства за това.

Главните линии трѣбва да привлѣкатъ нашето внимание; тѣ само ще ни дадатъ една здрава основа за пжтя, що трѣбва да следваме, и ще позволятъ на майката да употрѣбжава сжщественни предпазители.

ни мърки, да се бори противъ появената вече болестъ, да противостои на аптекарските понятия на тѣхния лѣкаръ, или да го подбуди въ неговите колебания, ако върва че присъствието му ще ѝ бѣде нужно. Сжщите начала ще бѣдатъ полезни на всички, които желаятъ да си ги усвоятъ. Естеството, добръ подпомогнато, е, което ще уреди подробностите.

Познаването на главните линии ще отнеме на майката всѣко колебание да даде на дѣтето си изобиленъ чистъ въздухъ, отъ който то има толкова нужда, или да го насърдчи, само да си вземе нуждния за развитието на тѣлото му дѣлъ упражнение, ако по нѣкаква апатия, често наследственна, то избѣгва това.

Съ здрави понятия за дишането и дѣйствието на въздуха въ организма, никоя майка нѣма да се страхува, за дѣто чадото ѝ е длъжно да минава лѣтъ и зимѣ доста дълъгъ пътъ до училището, и не ще се бои за него нито отъ физическите упражнения, нито отъ атлетическите (пехливански) игри, които нуждата отъ тѣлесна дѣятелностъ захвана да въвежда напоследъкъ и се стреми да направи общи.

* *
*

Засиленото и увеличено дишане, като позволява едно по-голъмо поглъщане на въздухъ, благоприятства въ организма на двѣ заболѣжителни физиологически дѣйствия: *едно химическо дѣйствие*, принадлежащо въ частностъ на кислорода въ въздуха, и *едно механическо дѣйствие*, зависящо отъ обема на поглънатия въздухъ и *разширяването* на гърдите.

Кислорода е нуженъ за животното и растително сществуване; той сществува въ организма подъ нѣколко състояния и е единъ отъ основните елементи на почти всичките вещества въ него. Той сществува:

Въ *състояние на слабо сжединение* съ цвѣтната материя на кръвта.

Въ състояние на просто разложение въ плазмата (водната частъ) на кръвта, въ лимфата и може би въ всички жидкости на организма.

Въ състояние на свободенъ газъ въ дихателните органи (и зависящите отъ тѣхъ) и въ пищеварителния каналъ. Кислорода въ дихателните органи произлиза отъ вдъхнатия въздухъ, тоя въ пищеварителния каналъ произлиза отъ въздуха погълнатъ съ храната и питиетата.

Физиологическата роля на кислорода. — Сжществена физиологическа роля на кислорода произхожда отъ неговата химическа симпатия (афините) къмъ органическите вещества. Благодарение на тази привлѣкательностъ, той окислява тѣзи вещества и именно отъ туй окисляване произлизатъ топлината, мускулната енергия и енервациата, съ една дума произвеждатъ на жизнените сили въ организма. Окисляванията се произвеждатъ въ кръвта или въ тѣканта и подпомагатъ въ различни сжразмѣрности вътрѣшните дѣйствиа на храненето.

Вътрѣшните окислявания, споредъ текущите теории, които се породиха отъ потока на Лавоазиевите трудове, сжставляватъ голѣмото количество химически реакции въ животните организми. Кислорода минава чрезъ дишането въ кръвта и отъ кръвта въ тѣканта; по тоя начинъ той се прилепя къмъ всички окисляващи се вещества, що сждържа организма (водно — въглеродни, мазни, бѣлтжчи) и поражда цѣла серия продукти отъ разлагане, които се намиратъ въ исходящите материи и сждържатъ вода, пикочно вещество и въгледелива киселина. Споредъ тази теория, живота не е освенъ горение; окисляванията преобладаватъ надъ животното сжществуване и чрезъ тѣхъ именно се произвеждатъ топлината, движението, енервациата, съ една дума всички жизнени сили на организма.

Къмъ каквото и да клонятъ сжвременните изследвания, да стѣснятъ значението предадено на окис-

ляваниата въ вътрѣшните химически явления, невъзможно е обаче да се отрече тѣхното съществуване и ролята, що играятъ тѣ въ усвояванието и разлаганието на хранителните материи. Самото присъствие на кислородъ въ кръвта и въ тъканта на едно животно, додѣто живѣе, показва *предварително*, а множество факти поставятъ вѣнъ отъ всѣко съмнѣние дѣйствителността на тѣзи окислявания. Така, образуването на много органически начала, произвеждането на маста, не могатъ да се разбератъ безъ застояване на кислорода; голѣмо количество вещества, въведени въ кръвта презъ пищеварителния каналъ, се окисляватъ и изхвърлятъ чрезъ пикочта въ състояние на съединения богати съ кислородъ; такива са органическите киселини и пр.

Отношения между кръвообръщението и дишането.

—Механическото дѣйствие на дишането зависи отъ частния натискъ на всѣки единъ отъ газовете на въздуха, а особено на кислорода.

Вдишането и издишането, движението на бѣлите дробове, гръдниа кошъ и мускулите, съ една дума *механическите явления* на дишането влияятъ едновременно върху бързината и натиска на кръвта.

Презъ *вдишането*, средното число кръвенъ натискъ намалява въ всичките части, които се съдържатъ въ гръбначния кошъ, сърдцето и голѣмите жили. Туй намаление натиска улеснява нахлуването на нечиста кръвъ въ жилите, които са непосредственно свързани съ сърдцето, значи въ празните вени, и въ частите на сърдцето, дѣсното предсердие, дѣто свършватъ празните вени, и дѣсното стомахче, отъ дѣто венозната кръвъ се прогонва къмъ бѣлите дробове за окисляване; то (намалението натиска) още забавя до нейдѣ излизането на артериалната кръвъ отъ лѣвото стомахче на сърдцето и аортата (първата и най-главната артерия, що излиза отъ сърдцето). Ако разширението и уголѣмяването на

праздните вени и дѣсното сжрдце бѣше еднакво съ тѣзи на лѣвото стомахче и аортата, то кржвообржщението не шѣше да бжде повлиано; но не е така обаче; дѣсното предсердие и вените, като са по-разширими отъ дѣсното стомахче и аортата, се и разтѣгатъ много по вече и, следователно, ускорителното влияние вжрху венозната кржвъ надминава лошото влияние вжрху течението на артериалната кржвъ и кржвообржщението се улеснява.

Издишането има едно обратно дѣйствие; натиска се увеличава въ вените и артериите, тѣхната сжджржжательность намалява, а особено тая на дебелите грждни вени; артериалното кржвообржщение се улеснява, венозното кржвообржщение, напротивъ, става бавно въ праздните вени и въ дебелите вени наврата, които се издуватъ; сжрдцето получава по-малко кржвъ и туптениата му ставатъ по-рѣдки и по-слаби.

Вжтрѣшно дишане.—Тжканта е потопена въ кржвта и лимфата, които сжставляватъ за нея една истинска вжтрѣшна среда. Между тжканта и тая среда се извжршва това, което се извжршва между организма и вжнкашната среда, която го обкржжава, т. е. размена на газове, едно истинско дишане, което наричатъ *вжтрѣшно дишане*. Въ този процесъ тжканта поглжща кислорода и отдѣля вжглеливъ окисъ, и тѣзи двѣ дѣйствия се произвеждатъ подъ сжщите физически условия, при каквито става вжнкашното дишане. И въ двата случая сжщественното условие се сжстои въ разликата на разтяжимостта на кислорода, отъ една страна, и вжглеливия окисъ, отъ друга.

Кислорода сжществува въ твжрдѣ слабо количество въ тжканта и неговата разтяжимостъ е почти нула. Кислорода въ кржвта ще разиржска следователно кржвта кжмъ тжканта, именно точно по причина на голѣмата му разтяжимостъ въ кржвта. Така артериалната кржвъ става венозна въ сжприкосновение съ тжканта.

Разтяжимостта на вжгледивия окисъ въ тѣкан-та е, напротивъ, по-голѣма отъ тая на кръвта, особено артериалната, и на лимфата. Всѣки разбира прочее, че вжгледивия окисъ се откопчава отъ тѣкан-та и разпрѣсква въ кръвта.

Така, на кратко, разтяжимостта на кислорода се намалява постепенно отъ вжнкашния вжздухъ въ вжздуха на бѣлите дробове, въ кръвта и въ тѣкан-та, намаляване, което опредѣля движението отъ вжнъ къмъ вжтрѣшните части на организма; а, напротивъ, разтяжимостта на вжгледивия окисъ се намалява отъ тѣканта въ кръвта, въ бѣло-дробния вжздухъ и въ вжнкашния вжздухъ, отъ което произлиза естестве-ното изхвърлене на вжгледивия окисъ вжнъ отъ ор-ганизма.

Лимфатическо течение.—Полезно е, следъ горне-то, да кажемъ нѣщо и за ролята на лимфатическото течение. То е много подобно на венозното кръво-обращение. Дѣйствително, подъ влиянието на кръв-ния натискъ именно, плазмата (водната частъ) на кръвта се процѣжда презъ стѣните на капилярите (най-малките жилици), за да сжстави сжщественната частъ на лимфата, и пакъ подъ влиянието на него натискъ лимфата напредва до дебелите лимфатически разклонения за да се влѣе въ венозната система. Лим-фатическите жили сжставляватъ прочее единъ истин-ски процѣдливъ апаратъ, назначенъ да влива въ кръв-ното обращение излишека отъ процѣдена плазма, неупотрѣбена за хранене тѣканта и за отдѣляне жидкости (Secrétion). Артериалната кръвъ, като при-стигне въ капилярите, взима прочее, подъ дѣйствието на натиска, който я тласка, два различни пътя и се раздѣля на двѣ течения за връщане: едното, ве-нозното течение, което се вжзврѣща направо въ сър-дцето, като следва пътя начертанъ отъ венозните ка-нали; другото, не направо, което преминава презъ стѣните на капилярите, разпрѣсква се въ тѣканта, се подема отъ лимфатическите сждове и дохожда най-

послѣ по единъ извитъ пѣтъ да се събере съ правото течение и съ жидкостта, отъ която е произлѣзло.

Може да се заключи, че лимфатическото обрѣщение, което е частъ отъ общото обрѣщение, сѣщо претѣрпѣва непосредственното влияние на дишането.

*
* *

Отъ всичко горѣказано се вижда важната роля на вѣздуха и на дълбокото проникване на кислорода въ цѣлия организмъ, подъ пѣрвия потикъ на дишането.

Всѣко упражнение, което увеличава дишането, има за непосредственно дѣйствиe едно увеличение на жизнените сили, на крѣвообрѣщателната дѣятелностъ и на изхвѣрленето изхабените части на тѣканта, отъ което произлиза здравословното сѣстояние на организма.

Още отъ дѣтинство и отъ най-нежна вѣзрастъ трѣбва да не туряме никаква спѣнка на упражнениата, които тѣлото изисква. Напротивъ, трѣбва да насѣрдчаваме, подбуждаме кѣмъ подобни упражнения всѣки пѣтъ, щомъ случая се представи и въ едно провѣтрено мѣсто, колкото се може съ по-чистъ вѣздухъ. Здравиято, което презъ дѣтинството и юношеството сполучи да придобие организма, благодарение упражнениата на чистъ вѣздухъ, ще бѣде натрупана сила за останалия животъ и придобити елементи за противостоение на ослабителните и злотворни причини.

Вжнъ отъ разните гимнастики, тичания, боре-ния, разходки и други упражнения, велисопада е едно отъ най-препорѣчителните упражнителни средства, особено за нервните хора.

Една тайна сила.

(Писмо отъ Харманлийско, с. Оваджикъ).

Сѣселенина ни Т. го заболѣха устата и зѣбите, презъ Августъ 1894 год. И отъ многото болки той, като си мислѣше, че ще намѣри цѣръ, прибѣгна за

помощъ до ок. лѣкаръ; тойзи, като прегледа устата, му даде и нуждните цѣрове и наставления по лѣкуването на болестта. Обаче, мина се една седмица, мина и друга; свършиха се първите цѣрове, взеха и други, повтори се, даже се и потрети рецептата; думите на лѣкаря се не сбъднаха. Не са показа никакъв симптомъ за оздравене, или поне намаляване на болката.

Вжпрѣки съветите и убеждениата на домашните му да отиде да си „извади пришка“, Т. прибѣгна къмъ другъ лѣкаръ, — къмъ *зжбаря*, който му извади два зжба, дѣто го болѣха най-много. Но отъ това болестта не се намали никакъ, като че ли операциата не се отнасяше за нея. Т. се реши да му извадятъ още други два зжба, гдѣто осещаше да го боли. Домашните му изново почнаха да вжрватъ подирѣ му и да го придумватъ да не си вади зжбите за „пусто“, а да отиде при баба Л. да си „извади пришка“. Но Т. си устоя на твърдостта и си извади още други два зжба. Отъ тжвъ операция болката го доведе до крайна нетърпимостъ, та потегли изново, за трети пжтъ, да си извади всичките зжби изъ устата. Домашните му изново се држгнаха подирѣ му, да отиде не при зжбаря, а при баба Л. да си „извади пришка“. Т. не се съгласи, а излѣзе да вжрви за въ града при зжбаря; но на улицата срѣщна извѣстната баба, която, като го видѣ съ вжрзани челюсти и завита глава, запита го за причините на неразположенността му. И Т., ако и по неволя, разказа ѝ на-двѣ на-три за всичко, което го бѣ сполетѣло.

Следъ нѣколко увѣщателни думи, най-послѣ Т. за опитъ се съгласи да му „извади пришка“. Баба Л. зема една глава чесънъ, надрѣбни го и го улуши отъ луските; зема 5-6 круфчета (држнчета) солъ и една пришкена трѣвка; счука ги съ двѣ плоски каманчета, обичерта и обая три пжти съ тѣхъ отъ устата до ржката, гдѣто на третия пжтъ ги остави на долния край на сувалката и, като ги пристисна

съ квасъ (хлѣбъ) за да се не разпадатъ, повърза ги съ една кърпа. Па си го повърна да си иде у дома, като му каза: „Днесъ болката ти ще си отиди“..... И какво да видишъ до вечерта, болката се изгуби отъ устата като да не било нищо, само, че зжбите на Т. останаха въ зжбаря!... Презъ м. Септември с. г. пакъ се случи да го заболи устата отъ сжщата болестъ. Т., вече разубеденъ отъ цѣрове, отиди на драго сжрце при баба Л. и изново си „извади пришка“; болката премина още сжщия день.

На 3-и Декември с. г. болестта пакъ се появи въ устата на Т.; но той, като я тжрпя два дена и се увѣри, че е нетжрпима по-вече, прибѣгна за помощъ при баба Л. и устата оздравя на третия день следъ поболѣването. На 31-и Декември с. г. изново пришката се появи и Т. безъ да се мае ни най-малко отиди при баба Л. за цѣръ. Но бабата, като я извади и този пжтъ, каза му: твойта пришка е отъ лошите, но попадна на майстора си. Тя се научи да я вадимъ; затова, за да се прекрати сжвсѣмъ, сега като ти я извадихъ, да дойдешъ още три четвъртжка на редъ да ти я изваждамъ и тогава, нѣма вече да излѣзне никога...

До тука, като изложихме само факти, на които бѣхме очевидци и истинността на които засвидетелствуваме съ честта си, намъ не ни остава вече друго нищо да говориме по това, освенъ да запитаме изобщо:

- 1). Каква е тази болестъ, която става по-лошава отъ цѣровете на лѣкаря.
- 2). Какви са тѣзи бабени шептения, които могатъ да извадятъ една болестъ отъ устата на човека и да я проявятъ на ржката му?
- 3). Какво влияние и отъ гдѣ на кждѣ бабените думи да сждятъ на болестта?
- 4). Коя е тая необяснима сила, която излазя отъ бабата и заповѣда на повредения организмъ?

Като моля да ми дадете обяснения по горните въпроси, обръщаме вниманието и на тѣзи учени, които не припознаватъ никакви нови явления и тайни сили.

съ почитание:

Ст. Миранзовъ (учитель).

Отговора на вашите зададени въпроси ще бѣде твърдѣ дължгъ, ако искаме да отговоримъ напълно, понеже, колкото и да сме говорили върху предметъта, който се коснува до обяснението на тѣзи въпроси, има още много нѣща неразяснени. Вкратцѣ ще кажемъ само:

Ако редовно сте чели „Здравословие“, вие вече знаете, че болестите не са друго нищо, освенъ следствие на една динамическа сила, на която лѣчението тоже зависи отъ една динамическа сила; следователно, нѣма болестъ, която да не може да се излѣкува, стига да може човекъ да попадне на точния ѝ лѣкъ, т. е. да намѣри тая динамическа сила, която да се слѣе съ нея и я унищожи—подобно както става въ електриката и въ магнетизма съ положителните имъ и отрицателни страни.

Като какво нѣщо е сила? то е твърдѣ трудно да се опредѣли, понеже не подпада подъ никое изъ нашите чувства. Изобщо казватъ сила това, което произвежда едно дѣйствие; сичко това, което произвежда, спира, или преобразява движението. Всѣко свойство, свързано съ едно какво-годѣ вещество, става сила щомъ то може да измени моралното или физическо положение или свойствата на едно нѣщо.

Бабената душевна сила има свойство да премѣсти една болестъ отъ едно мѣсто на друго, да я повлияе тѣй, както тя желае. Като какъ това става, то е още тайна за учените; тайните на природата са непостижими. Има хора, които стига да си хвърлятъ погледа върху нѣщо за да го повредатъ; ако е животно, то пада, разболѣва се, даже и умира; това е,

което изобщо наричатъ уроки. Ако душевното свойство на нѣкой си е тѣй лошо, дѣто да може да повреди, даже и смъртъ да докара, защо на други да не бжде тѣй благотворително, дѣто да може да ги избави отъ страданията, що тѣ иматъ?

Тая сила не е друго нищо, освенъ животния магнетизмъ, който се нахожда не само въ хората, но още въ животните и въ цѣла вселенна. Чрезъ него Христосъ лѣкуваше слѣпите и хромите и произвеждаше още толкова чудесни дѣйствиа. Чрезъ него сѣщо днесъ толкова медиуми лѣкуватъ болести, които са изоставени отъ медиците като неизлѣчими.

Редакцията.

РАЗНИ.

Живъ закопанъ. — Отъ Дугласъ ни пристигна съобщението за едно трагическо произшествие, което потвърждава още веднѣжъ ужасните опасности на бързите закопаваня. Въ гробищата на Дугласъ работници присѣтствували при заравянето на единъ отъ тѣхните. Ковчегъ билъ спуснатъ въ земята, когато внезапно присѣтствуиущите чули единъ шумъ, който идѣлъ отъ вътрѣшността на ковчегъ.

Като миналъ първия моментъ на оплашване, гробарите извадили ковчегъ и го отворили. Човека билъ умрѣлъ, но той билъ заровенъ още живъ, понеже го намѣрили обжрнатъ съ лицето на долу.

Страшно свитите му черти, разкъравените му рѣце показвали адската борба, която тоя злочестникъ изпиталъ между четиретѣхъ джски, които го стѣгали.

Бедния човекъ билъ заровенъ презъ единъ летаргически сѣнь, който представѣлъ вѣнчапно всичките признаци на смъртта.